

“Қазақ ертегілерінің бала тәрбиесіндегі маңызы”
атты тақырыбы бойынша ғылыми жоба

Орындаған: “№20 мектеп-
лицейі” КММ 4 «А» сынып
оқушысы

Шаламова
Екатерина

Ғылыми жұмыстың мақсаты:

Қазақ ертегілерін зерттеп, оқып, оларды қазіргі ғылым мен техника дамыған заманда насихаттау арқылы жас ұрпақтың санасына дұрыс тәрбие алу көзін ұялату.

Ғылыми жобаның міндеті:

- қазақ ертегілерінің тәрбиелік мәнін ашу;
- ертегілерді асыл мұра деп қабылдау;
- ғылым мен техника дамыған заманда ғаламторда, ақпараттық құралдарда, баспасөз беттерінде қазақ ертегілерін жариялау;

Гипотеза

Егер оқушылар қазақ ертегілерін оқыса, олардың шығармашылық қабілеттері дамып, арманға ұмтылғыш, тәрбиелі болып өседі.

Тақырыптың өзектілігі

Осынау өркениетке ұмтылып отырған уақытта ұлттық болмысымыз қазақ ауыз әдебиетінің түрлерінің ішінде ертегілердің маңызы туралы толық мағлұмат бере отырып, ертегілердің ерекшеліктерін анықтау. Ауыз әдебиеттің ішіндегі ертегілер жанры қанша ғасыр өтсе де ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып, бүгін де маңызын жоймаған, тәрбиелік мәні тереңде жатқан тарихи мұра екенін жеткізу.

Жұмыстың теориялық және практикалық маңызы

Ұсынып отырған ғылыми шығармашылық жұмыстың нәтижесін мектеп оқушылары арасында қазақ ауыз әдебиетіне деген қызығушылығы бар бүлдіршіндер қолдануына болады. Орыс мектебінде білім алатын бастауыш сынып оқушыларымен ертегілерді талдап, ғылыми жоба жазу.

Ертегілердің түрлері:

Мен жетекшіммен бірлесіп қазақ халық ертегілерімен танысқаннан кейін, олардың түрлерін, ерекшеліктерін зерттей бастадым. Қазақ ертегілері өзінің тақырыптары, көтерген мәселелері, мазмұнына байланысты:

1. Қиял-ғажайып ертегілері
2. Тұрмыс-салт ертегілері
3. Хайуанаттар туралы ертегілер
4. Шыншыл ертегілер болып бөлінеді.

Қиял-ғажайып ертегілердің оқиғасы қиялға, фантазияға құрылады, өмірде болмайтын нәрселер туралы баяндалады. Кейіпкерлері қиялдан туған жалмауыз, жезтырнақ, мыстан кемпір, алып дәу және солармен күрескен батырлар болып келеді. Сонымен қатар адамға көмектесетін қанатты тұлпарлар, құстар да қиялдан туған бейнелер. Қиял-ғажайып ертегілері адамдардың арманы мен қиялын танытады, болашаққа деген сенімін білдіреді.

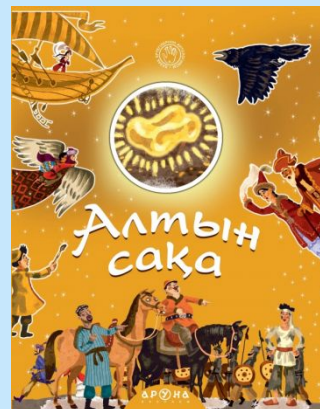
Ертегінің қарапайым кейіпкері арманына жету үшін жолында кездескен барлық кедергілерді ақылмен, айласымен, достарының көмегімен жеңіп отырады. Қиял ғажайып ертегілер: «Ыста тас», «Алтын сақа», «Тас болған шаһар».

Ер Төстік

Толағай

Алтын сақа

Тас болған шаһар

Тұрмыс-салт ертегілерінің кейіпкері қарапайым адамдар. Адамдардың шыншылдығы, озбырлығы және өмірдегі қиындықтар жайлы баяндалады. Бұл ертегілер өте қысқа, сюжеттері бір бағытта болып келеді. Тұрмыс-салт ертегілерде қойшы малшы, бақташылардың тұрмысы суреттеледі. Бұл ертегілердің өзіне тән ерекшелігі-өмірде болатын жағдайлар мен болмайтын нәрселердің араласып отыруы. Тұрмыс-салт ертегілеріне «Бозынген», «Аю, түлкі және қойшы», «Арыстан мен кісі» сияқты шағын, тәрбиелік мәні зор ертегілер жатады.

Шыншыл ертегілер халық өмірін, тұрмысын шындық тұрғыдан бейнелейді. Атқа мінерлердің іс - әрекеттерін әшкерелейді. Ертегілердің тілі көркем, қарапайым, түсінікті жеңіл келеді. Шыншыл ертегілер-қазақ ертегісінің ең мол түрі. Шыншыл ертегіге халық өзінің дүниетануындағы, қоғам тіршілігіндегі, үй тұрмысындағы басты тірліктері - барлық мұң, мүддесін, тартыс, талабын жиып, түйген. Бұл салалы ертегілер құр ертегі ғана емес, ауызша айтылған шебер көркем шығарма болып, халық романы, халық әңгімесі, новелласы болып та кетеді. Және мұнда қоғамдық тартыс, тап қайшылығы, қанау, зорлық, соған қарсы қалың еңбекші халықтың сыны, наразылығы, алыс-тартысы, алыс-арманы бәрі де айқын көрінеді.

Хайуанаттар жайындағы ертегілер

Хайуанаттар жайындағы ертегілердің қай түрін алсақ та балалардың ұғымына сай, түсінуіне жеңіл, күлкілі де қызықты болып айтылады. Ертегілерде балаларды қызықтырарлық және оларға ой саларлық сипаттар бар, яғни, олардың мінез өзгешіліктерін, сырт көріністерін, күн көрісін байқайды.

- Кітап оқығанды ұнатасын ба?

- Қандай қазақ ертегілерін оқыдың?

сұрақтары бойынша 4-ші сыныптар арасында жүргізілген сауалнама жауабының мониторингтік көрсеткіші

XiaoYing_Video_1524670726331 (1).mp4

Қорытынды

Ертегіні тыңдай отыра біз кейіпкерлермен бірге қуанамыз, ренжиміз. Қазақ ертегілері мейірімділікке, адалдыққа, әділеттілікке үйретеді. Жамандықтан, өтіріктен, зұлымдықтан аулақ болуға тәрбиелейді. Әрдайым татулық, бірлік, ынтымақ жеңетінін көрсетеді .

Ұсыныстар:

Ұрпақ тәрбиесі-келешек қоғам тәрбиесі. Ендеше, ақпараттық технологиялар дамыған кезеңдегі балалардың ой қиялдарын қазақ ертегілері арқылы дамыту мүмкіндігі бар. Сондықтан менің ұсынысым ғаламторлардан, телеарналардан , баспасөз беттеріне көптеп тәрбиелік мәні бар қазақ ертегілері жарияланып насихатталса, дамып өсіп келе жатқан ұрпаққа тигізер әсері мол болар еді.

Осы айтылған пікірім мен ұсынысым балалардың игілігі үшін барлық ақпараттық құралдарда, баспасөз беттерінде, жарияланып отырса нұр үстіне нұр болады деген ұсынысым бар.

Назар аударып

тыңдағандарыңызға рахмет!